

Otázka: Závislost jako výchovný problém

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): BB

Závislost = stav osoby, která podléhá jiné osobě, nějaké věci, činnosti nebo látce

Psychická závislost znamená neustálou nebo opakovanou touhu po osobě, věci, látce, činnosti. Chybění vyvolává úzkostně depresivní stavy.

Fyzická závislost (= somatická) je stav adaptace organismu, jehož důsledkem je potřeba dalších dávek jako prevence abstinčního syndromu.

Tabakismus

Tabák (listy rostliny *Nicotiana tabacum* poskytující tabák ke šňupání, žvýkání a kouřem) patří mezi návykové drogy, jeho účinky se neprojevují tak rychle a dramaticky, ale vzhledem k rozšířenosti kouřem jsou citelné.

Tabákový kouř obsahuje řadu škodlivin: dehet, kysličník uhelnatý, formaldehyd, arsenid,

kyanid. Nešpor konstatuje, že z velkého množství chemikálií v tabákovém kouři je návyková pouze jedna – nikotin. Nikotin je prudký jed, jehož 30 až 60 mg stačí způsobit smrt člověka (obyčejná cigareta ho obsahuje kolem 1 mg). Jeho nadměrné užívání může vyvolávat poruchy:

tělesné (zažívací, oběhové, dýchací)

i psychické (dráždivost, nespavost poruchy paměti).

Odkud přišel tabák

Obliba tabáku se šířila z Ameriky. Indiáni kouřili tabákové listy už v prvním stol. př. Kr. Nicméně kouřili jej jen při svých náboženských obřadech, takže nikoli denně. Do Evropy tabákovou rostlinu přivezla Kolumbova loď r. 1492. Látka nikotin pak dostala jméno podle Jeana Nikota (velvyslanec). Ten byl totiž jejím nadšeným propagátorem, protože si myslel, že má tabák zázračné účinky. Několik století se pak kouření šířilo pomalu. V roce 1881 byl vynalezen stroj na výrobu cigaret a od té doby se kouřem značně rozšířilo.

V ČR umírá podle odhadů na následky kouřem denně 63 lidí. V naší populaci kouří přibližně 60% mužů a 40% žen.

Typologie kuřáků (Schmidt dělí kuřáky na následující typy):

1. Příležitostný kuřák – Kouří občas, na základě kuřáckých zvyklostí, které stimulují. Necítí potřebu, pokud se objeví, uspokojí ji.
2. Návykový kuřák – Kouří ze zvyku, je ve vleku kuřáckých návyků a napodobení. Kouření může ukončit bez větší námahy.
3. Kuřák s psychickou závislostí – Do této skupiny patří kuřák z požitku, u něhož stojí

v popředí vůně, chuť a kuřácký ceremoniál. Lze sem zařadit i ty, kteří jsou motivováni

prožíváním uvolnění, uklidněním, odstraněním dysforie (porucha nálady, nespokojenost) a pocitu samoty.

Vliv kouření matky (rodičů) na dítě:

V prenatálním vývoji může dojít u dítěte matky kuřačky k omezení dodávky- kyslíku (asfyktický syndrom) => odumření, narušení některých mozkových buněk => MR, DMO, LMD, epilepsie.

Často je porod předčasný, děti se rodí s menší porodní váhou, zdravotně oslabené, s vadami srdce.

V domácnosti, kde je jen jeden průměrný kuřák, je riziko náhlé smrti kojence 3,5krát větší, než v rodině, kde se nekouří.

Dítě, které vyrůstá v zakouřeném prostředí, má častěji záněty horních a dolních cest dýchacích a hrozí mu leukémie -asi každé desáté dítě postižené leukémií má na svědomí jeho kouřící rodič. „Pasivní kuřáctví“ je také škodlivé, postihuje nekuřáky v prostředí kuřáků.

(Podle Freuda - nebezpečný návyk kouření má pravděpodobně souvislost s rozkoší kojence při sání.)

Závislost na hracích automatech - gamblerství („gambling~)

Ang. Game = hra, gambler = patologický hráč, gamblerství = závislost na hracích automatech Častý důvod upadání do této závislosti:

Naše současnost se dá charakterizovat jako ekonomický teror, kdy náhle a bez vážnějšího varování začala vláda peněz, která zaskočila mnoho jedinců. Pocit osamocení v problému,

nedostatečně vyvinutá osobní odpovědnost za všechno konání, nedovoluje mnohým, aby úspěšně zvládli pravidla této společnosti. Hledají pak únik Někteří tak vstupují do světa hry, do světa výherních automatů, heren a magické iluze velkého světa štěstí

Statistika

Patologické hráčství se dostalo na třetí pozici nejčastěji frekventované závislosti -

(za amfetaminem a heroinem).

Výhody různých her spočívají v odbourávání agrese, pomáhají v navazování nových sociálních kontaktů, přinášejí duševní odlehčení a relaxaci. Se změnou sociálně ekonomických poměrů a nástupem nové techniky se změnila i forma těchto her a vzrůstá počet lidí závislých na hře. Chorobný návyk se dá vytvořit i na karetní hry, sportovní sázky, kasina a samozřejmě automaty.

Rok 1989

Od roku 1989 (revoluce) přibývá problémů s hazardní hrou mezi dětmi, dospívajícími, ale i dospělými. Souvisí to především s velkým nárůstem dostupnosti různých forem hazardní hry.

Dělení hracích automatů:

- zábavní automaty - hráč si kupuje čas, o hazardní hru se nejedná. Primární nebezpečí hrozí dětem, které se věnují nadměrně zábavním automatům, které představují videohry, počítačové hry. Hrozí reálné nebezpečí, že namísto upevňování interpersonálních vztahů u nich převáží komunikace s počítačem. Dítě může také

zaostávat v mnoha směrech za vrstevníky, nenaučí se spolupracovat s druhými, komunikovat s nimi a nacházet přátele. Kromě toho některé počítačové hry obsahují prvky násilí a nabízejí nevhodné modely řešení konfliktů a nevhodné a nepoužitelné vzorce chování.

- výherní automaty – zákazník si kupuje možnost výhry, Konstrukce automatů umožňuje vyměnit program tak, že z tzv. „lehkého“ se může stát „těžký“ výherní automat (podle rizika). Zákon zakazuje provozování hazardní hry na výherních automatech osobám mladším 18 let.

Fáze upadání do „hráčské závislosti“

Fáze výher– občasný hráč sní o velké výhře, která když přijde změní vztah jedince ke hře. což je prvním krokem k získání závislosti Hráč je plný optimismu, zvyšuje vstupní sázky a také hraje častěji. Je ovšem stále schopen sebekontroly. Pokud první velká výhra dlouho nepřichází, může hráč ztratit zájem o automaty hned zpočátku a závislosti se vyhne. –

Fáze prohrávání – začíná se projevovat „chorobné hráčství“, hráč hodně sází a také

prohrává, snaží se o zpětné vyhrání propadlých peněz a tím se bludný kruh uzavírá. Někdy se snaží omezovat kru, půjčuje si peníze od známých, má méně času a často myslí pouze na hru. Zhoršuje se také jeho psychický stav-je často podrážděný a neklidný. Své hráčství ukrývá před příbuznými i přáteli. Pokud zpočátku hrával se skupinou lidí, nyní se z něj stává osamělý hráč.

Fáze zoufalství ~ hráč má problémy v soukromém i společenském životě. Odcizuje se od rodiny a blízkých lidí. rozpadá se jeho manželství může se dostat pře soud za drobné i větší delikty, je ovládám fantaziemi o hře. Často také ztrácí práci (pokud o ní nepřišel již dříve). V psychické oblasti se projevuje sebelítost, deprese, stres a beznaděj až panika. Nejsou výjimkou i sebevražedné skony a pokusy (které někteří autoři označují jako fázi závislosti – fázi beznaděje).Doba pro dosažení poslední fáze závislosti na hře se pohybuje kolem tří let (samozřejmě to záleží na osobnosti daného jedince). Vše bohužel mohou zhoršit ještě další návykové látky jako alkohol a cigarety (které jsou velice často „společníky“ u hry), nebo také

drogy. Tím se úpadek člověka ještě zrychluje. Zvláštnost této závislosti spočívá v* širokém věkovém spektru závislých. Problémy s hazardní hrou zvyšují riziko kriminality.

ZÁVISLOST NA ALKOHOLU

Alkohol -je jednoduchá chemická látka, která velmi snadno proniká k různým orgánům, včetně mozku. Jde o nejvíce společensky tolerovanou drogu

Je to droga s tisíciletou tradicí, která je společností tolerována. Konzumace alkoholu je spojena se společenskými rituály (oslavy, významné příležitosti apod.) a také je symbolem dospělosti. Proto je společně s kouřením velkým lákadlem pro děti a mládež, kteří chtějí vypadat dospěle. Alkohol je, stejně jako kouřem, považován za přechodnou drogu k drogám tvrdším. Alkohol řadíme do skupiny hypnosedativ s krátkodobým účinkem.

Alkoholismus je závislost působící postiženému závažné problémy zdravotní (postižení jater a slinivky břišní) psychické -(poruchy vědomí, alkoholová demence a jiné psychické poruchy,), společenské a -(ztráta zaměstnání , společenské prestiže, přátel a rodiny atd.

O závislosti mluvíme tehdy, pokud jedinec dává přednost alkoholu před jinými, dříve pro jedince běžnými, činnostmi.

Za příznaky považujeme: silnou touhu, nebo potřebu pít alkohol, potíže s množstvím přijímání alkoholu, toleranci k většímu množství a výskyt abstinčních příznaků.

Fáze závislosti na alkoholu:

- *Stadium iniciální, počáteční*

Jedinec se neliší od okolí – pije kvůli psychotropním účinkům, překonává tak stresové a neřešitelné situace, zvyšuje konzumaci.

- *Stadium prodromální, varovné*

Rostoucí tolerance způsobuje vyšší alkoholu v krvi. Jedinec pije tajně, a předstihem a rychleji než okolí. Objevují se výpadky paměti – nepamatuje si průběh pití. Prohlubuje se pocit viny, snaží se ovládat účinky alkoholu. Druhé stadium je ještě možné řešit kontrolovaným pitím a vyřešením původních problémů.

- *Stadium krucální, rozhodné*

Stále roste tolerance, alkohol se stává součástí metabolismu. Častěji zjevná opilost vede k narůstání konfliktů s okolím – závislý se snaží zdůvodnit potřebu alkoholu sobě i okolí. Dochází ke ztrátě zájmu o své koníčky a smysluplné využití volného času, objevují se zdravotní problémy. Abstinence bývá způsobena tlakem okolí. Po uvolnění *nátlaku jedinec znovu propadá pití*.

- *Stadium terminální, konečné*

Charakteristický je nepříjemný stav po vystřízlivění, které jedinec řeší tzv. „ranními doušky“. Častá je několikaletá konzumace – jedinec pije proti všemu a proti všem. Nastává degradace osobnosti a celkový úpadek. Ve 3. a 4. stadiu může kdykoli dojít ke chronizaci s trvalými následky.

Rizikové skupiny jsou to zejména děti a mladiství do 25 let.

Budoucí případná závislost je nejvíce ovlivněna špatným rodinným vzorem. Příčinou mohou být i genetické vlohy. Vrstevnická skupina je svým vlivem až druhořadá. Také bylo zjištěno, že alkoholu více tíhnou lidé manuálně pracující nebo podnikatelé.

Fetální alkoholový syndrom

Je postižení plodu v důsledku matčina nadměrného pití v době těhotenství. Projevuje se

těžkým opožděním duševního vývoje, poruchou růstu, degenerativními změnami zejména obličeje, ústní dutiny, srdečními vadami, postižením končetin a kloubů. Matky, které v průběhu těhotenství pijí, mají dvakrát větší pravděpodobnost potratu, případně narození dítěte s nízkou porodní váhou. Kromě FAS může ohrozit dítě při porodu akutní intoxikace alkoholem v průběhu porodu. Novorozenec má tak po narození stejné množství alkoholu v krvi jako matka a není schopen jej přeměnit – tím je ohrožen jeho život. Pokud novorozenec přežije, pak prožívá první den svého života ve stavu podobném terminálnímu stavu závislosti. Navíc je v jeho buňce nesmazatelně zapsán biochemický stav terminální závislosti.

Abstinent – člověk, který nepožívá alkoholické nápoje v jakékoli formě a množství po dobu alespoň tří let. Důsledných abstinentů je málo a pokud jsou, vyskytují se nejčastěji mezi dětmi do věku 5-6 let. V tomto věku většinou končí abstinence první zkušeností s alkoholickým nápojem – nejčastěji od rodičů.

Konzument – většina již v dětství nebo mladistvém věku a méně už v dospělosti se řadí do této skupiny, lidí kteří od alkoholického nápoje chtějí pouze tekutinu a chuť a až na výjimky nevědí, jaké účinky na nervový systém má alkohol obsažený v nápoji. Piják – pijákům nestačí alkoholické nápoje ani jako zdroj tekutiny, ani je neuspokojuje jen jejich chuť. Žádají si již účinky alkoholu, obsaženého v nápoji, žádají alkoholickou euforii.

Pijí jen proto, aby pocítili příjemnou změnu nálady, obveselení, úlevu

Závislý na alkoholu – alkohol se stává součástí metabolismu. Jedinec ho potřebuje ke svému každodennímu životu, jak po psychické tak po fyzické stránce (chronický alkoholismus)

ABSTINENČNÍ PŘÍZNAKY – třes, nervozita, neklid, nezvladatelná touha po alkoholu

Nemoci v důsledku nadužívání alkoholu – onemocnění jater (cirhóza) a slinivky břišní, kornatění cév, nemoci ledvin, poruchy nervového systému, nemoci žaludku Psychické onemocnění – alkoholické psychózy, Derilium tremens (halucinace, třes, zvýšená teplota, dezorientace), Korsakova alkoholická psychóza (porucha paměti), alkoholová demence, epilepsie, paranoidní psychóza, okénka (alkoholik si nemůže vzpomenout na určité časové

období během opilosti)

Léčba

Ústavní

Ambulantní

Stacionární

Léčebný program musí zajistit tyto úkoly:

a) odstranit drogu z organismu

b) obnovit a rehabilitovat somatické funkce organismu

c) obnovit psychické funkce a vytvořit pozitivní struktury

d) odstranit základní problém

Přijetí a stabilizace životního stylu

Resocializace

• DROGOVÁ ZÁVISLOST

Původní význam slova droga označoval látku rostlinného či živočišného původu, která se

požívala jako výchozí surovina pro výrobu léčiv (i uměle připravených) Dnes toto slovo popisuje látku, která dokáže v člověku vyvolat pocit zdraví a která navozuje falešný pocit opojení

DROGA = je to tedy jakákoliv psychotropní, neboli psychoaktivní látka, která mění psychický stav člověka.

PSYCHOAKTIVNÍ LÁTKY = jsou to látky, které při vdechnutí, požití, aplikaci jakkoli mění psychický stav jedince

DROGOVÁ ZÁVISLOST

=s> stav tělesné nebo psychické závislosti na periodickém užívání nějaké látky s psychotropním, povzbuzujícím účinkem - dříve se používaly také názvy toxikomanie a narkomanie

Drogová závislost bývá provázena potřebou zvyšování dávek, vzniká tzv. tolerance vůči dané látce

2 druhy závislostí:

- **psychická závislost**
- **fyzická (biologická) závislost**

příznaky drogové závislosti se po ukončení braní drog projevují ještě asi 12 měsíců

FYZICKÁ (BIOLOGICKÁ) ZÁVISLOST

-je běžná např. u opiátů (heroin)

droga se stává součástí organismu, tělo je na přítomnost drogy zvyklé

-jestliže se mu drogy nedostává, vzniká

ABSTINENČNÍ SYNDROM = abstinenční syndrom nebo lépe syndrom z odnětí drogy - je stav, který nastává po přerušení užívání drog u závislých osob, má složku psychickou a tělesnou, může být i smrtelný (bolesti svalů, břicha, pocení, třes, úzkosti, mráкотné stavy, napětí, strach, halucinace)

PSYCHICKÁ ZÁVISLOST

běžná u stimulačních drog, např. u pervitinu

tady jedinec pociťuje silnou touhu po droze

tato touha se stává nepotlačitelná

veškeré chování závislého jedince se zaměřuje na získání drogy

jedinec ztrácí zájem o vše jiné, co s drogou nesouvisí

NEJČASTĚJŠÍ DŮVODY UŽÍVÁNÍ DROG

=> potřeba vyřešit nějaký problém (forma úniku)

=t> zbavení se zábran, touha dosáhnout uspokojení - únik nudě, touha vyzkoušet něco nového => snaha zapadnout do určité skupiny

INTOXIKACE =»stav nastávající po aplikaci dostatečného množství psychoaktivní látky, jehož následkem jsou poruchy úrovně vědomí, rozpoznávacích schopností, vnímání, schopnosti úsudku, emocí, chování a dalších psychických funkcí a reakcí.

=> průběh intoxikace je výrazně závislý na typu a dávce drogy,

=> většinou je droga užívána pro dosažení určité hladiny (míry) intoxikace,

=> intoxikace má i své komplikace, které mohou zahrnovat poranění, vdechnutí zvratků, delirium, kóma a křečové stavy, může nastat i smrt, většinou jako následek udušení nebo útlumu dýchání.

PRŮBĚH VZNIKU A VÝVOJ ZÁVISLOSTI:-

drogová závislost nevzniká náhle, ale ve většině případů probíhá v několika fázích:

- FÁZE EXPERIMENTÁLNÍ

jedná se o občasné užití drogy, člověku přináší báječné, doposud nepoznané zážitky

negativní účinky drogy zatím nejsou znatelné

droga pomáhá uniknout z reality kdykoli je potřeba (je jakýmsi spolehlivým přítelem)

škola či práce se zvládá lépe než dříve, před nejbližšími lze vše docela dobře utajit často si ještě pochvalují vaši změnu k lepšímu

pokud se v této fázi jedinec podchytí, pak kromě důkladné prevence je dobré naučit jej zvládat co možná nejrozmanitějšími způsoby nepříjemné a zátěžové situace, které v běžném životě zákonitě nastávají

mnoho lidí v této fázi od drog ustupuje (zmoudří, najde si jiné záliby)

- FÁZE PŘÍLEŽITOSTNÉHO UŽÍVÁNÍ (TZV. VÍKENDOVÉ BRANÍ)

braní drog se stává pravidelnější, jedinec si stanovuje pravidla užívání, která mu pomáhají cítit se bezpečně před závislostí = droga se užívá v určitém čase a na místech, která jsou

k tomu sociálně přijatelná

droga je vřazena do sociálního života jedince, stává se jeho součástí, denní program jedince se začíná přizpůsobovat touze po droze

původní zájmy se začínají zanedbávat, objevují se občasné absence ve škole, práci, zejména po víkendech, zhoršuje se prospěch, pracovní výkonnost

zhoršení vztahů, ztráta přátel a nacházení přátel nových, těch, kteří berou také drogy

jedinci se často v této fázi braní drog svěří se svým problémem někomu, komu důvěřují, nebo od koho očekávají pomoc, většinou chtějí jen pomoci se svými problémy, které způsobuje braní drogy, samotné drogy se vzdát nechtějí, v tomto případě je odborná pomoc nutná

- FÁZE PRAVIDELNÉHO UŽÍVÁNÍ

jedinec začíná ztrácet kontrolu nad užíváním drogy

původní hodnotový systém je stále víc porušován, emocionální bolest je stále více přehlušována dalšími dávkami drogy, život se začíná točit jen kolem drogy, neřešené problémy přinášejí stále větší stres a bolest, původně stanovená pravidla jsou porušována, úplné opuštění původních zájmů, nezáměr o školu, ztráta vůle, konflikty v rodině, jedinec se upírá na drogové kamarády, peníze na drogy se často získávají krádežemi, popř. prodejem drog nebo prostitucí, jedinec touží po pomoci, chce abstinovat, ale sám to nedokáže, odborná pomoc je tedy nezbytná

- FÁZE - UŽÍVÁNÍ DROG K DOSAŽENÍ NORMÁLU

droga už nic nedává, jedinec není schopen vidět věci jasně, je hnán touhou navodit drogu

opět ten příjemný stav jako na začátku, nastává ztráta vlastní důstojnosti

původní vztahy a zájmy jsou naprosto zničeny, droga nutí jedince dělat to, co by ve skutečnosti neudělal, pohyb v bludném kruhu jedince zbavuje posledních sil cokoli se sebou dělat a často až ztrácí chuť žít

takto nemocný jedinec nutně potřebuje pomoc zvenčí, pokud tuto pomoc neodmítne, nastává proces dlouhé a obtížné léčby, ne vždy úspěšné.

DRUHY DROG

1. KONOPNÉ DROGY

řadíme zde drogy vyrobené z **konopí**, tj. **marihuana, hašiš, hašišový olej**

účinnou látkou je zde THC (tetrahydrocannabinol)

především psychický stav člověka – euforie, nepřírozená veselost, zhoršení koordinace, zpomalené reakce, zrakové halucinace, příznakem může být zrychlený puls, zarudlé oči, pot a dech páchnoucí po spálené trávě nebo listí

2. OPIÁTY

zahrnují drogy s tlumivým účinkem, které se vyrábějí ze **surového opia** – **morfin, heroin, metadon**

tyto látky vyvolávají rychlou fyzickou a částečně i psychickou závislost

příznaky: stav omámení, zpomalené reakce, ospalost, bledá kůže, popř. stopy vpichů do kůže, zúžení zornic

opiáty mají tlumivý účinek na CNS, hlavně na mozek, způsobují útlum dechového centra, což může být příčinou smrti, silný je i účinek proti bolesti

největším rizikem je možnost předávkování, poškození organismu, infekce HIV a žloutenky, kriminalita

3. PSYCHOAKTIVNÍ LÁTKY

- stimulační drogy s povzbuzujícím účinkem, řadíme k nim hlavně **kokain**, amfetaminy a jeho deriváty (speed. **pervitin**, **extáze**)

- **Kokain** - nejčastější užití je inhalací = šňupáním (vzniká nebezpečí poškození nosní přepážky), stíráním nebo nitrožilně

příznakem bývá pocení, sucho v ústech, euforie, povzbuzení nervového systému, potřeba aktivity, zvýšení bdělosti, neklid, svědění, náladovost, agresivita

účinky se projeví za několik vteřin a trvají asi 40 minut

projevují se nepříjemné abstinenční příznaky (kocovina, deprese, vyčerpání,...)

- **Pervitin (metaamfetamin)** - bývá uváděn jako „tradiční česká droga“

- účinky podobné kokainu, rizikem je selhání srdce při předávkování, nebezpečí toxické psychózy (bludy podobné schizofrenii), agresivita, časté sebevražedné sklony kvůli halucinacím

- **MDMA (extáze)** - nejčastěji v podobě malé tabletky s vyraženým symbolem, její účinky se projeví mezi 30 - 45 minutami po požití

nadbytečná energie, zvýšená barevná vnímavost, psychóza, halucinace, náladovost, často velká žízeň, zrychlený puls, panika,

je nebezpečná pro diabetiky, může poškodit mozkové buňky, způsobit přehřátí organismu a jeho odvodnění

4. HALUCINOGENY

skupina látek způsobujících změny nálady, myšlení, vnímání a chování

např. marihuana, nejslabší z halucinogenů působí v tle 2 - 3 hodiny, nejsilnější z nich je **LSD**

řadíme zde především lysohlávky a LSD

Lysohlávka - obsahuje přírodní halucinogen psylocibin, který vyvolává euforii, sluchové a zrakové halucinace, poruchy vnímání prostoru a času

rizikem může být sebevražedné chování, vznik schizofrenie, deprese, strach,

nevratná poškození jater a ledvin

LSD - v současnosti se nejčastěji používá ve formě „tripů“ (**papírky 5x5mm napuštěné roztokem**), má dlouhodobé psychické účinky - způsobuje poruchy vnímání, halucinace, náladovost, nepředvídatelné jednání, paranoiu

5. PSYCHOTROPNI LÁTKY

- počáteční motivace často bývá léčebná

- jedná se o léčiva zneužívaná jako drogy, často se používají jako náhrada, jako doplněk opiátů, nebo jako základní surovina pro jejich výrobu

největším rizikem je silná, dlouhodobá, psychická závislost

řadíme sem například Rohypnol, Dolan, Alnagon, Subutex, Tramal. Brufen,

5. TĚKAVÉ LÁTKY

patří zde různé chemické látky, nejčastěji ve formě organických rozpouštědel, ředidel, lepidel, čistících prostředků a barev (**aceton, benzín, toluen**)

příznakem bývá chemický zápach z úst, z šatů, zasněnost. zdání opilosti, zarudlé oči. vyrážka v okolí nosu a úst. převážně psychická závislost

těkavé látky způsobují psychický útlum, ospalost, poruchy chovám, agresivitu,

způsobují poruchy orgánů (jater, mozku, plic, krve), zhoršení paměti a zvýšená unavitelnost

silné sluchové halucinace.